"וְלָאֵבִיו שָׁלַח כָּזֹאת עֲשָׂרָה חֲמֹרִים נֹשְׂאִים מִטּוּב מִצְרַיִם. מאי מטוב מצרים? אמר ר' בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר: שלח לו יין [ישן] שדעת זקנים נוחה היימנו" (מגילה טז.)

דעת זקנים

עלון שבועי להגדלת ורוממות התורה ולומדיה,
והחדרת השקפה טהורה ואמתית לכל אחד מישראל

בנשיאות מורנו הרב חיים רבי שליט"א

גליון מס': 348 פרשת: ויצא שבת קודש י"ב כסליו תשפ"א (28 בנובמבר 2020 למניינם)

	כניסה	יציאה	ר"ת
תל-אביב	16:17	17:16	17:49
ירושלים	*16:01	17:14	17:53
חיפה	16:04	17:13	17:47
באר שבע	16:18	17:17	17:51

*לנוהגים 40 דק' 16:41

"לכה דודי לקראת כלה, פני שבת נקבלה"

המשא המרכזי

מורנו הרב חיים רבי שליט"א

עולם הזה - עולם התיקונים

ידוע המאמר המפורסם של רבינו, מחולל תנועת המוסר, הר"ר ישראל ליפקין מסלנט זיע"א, שהיה אומר: '**כל זמן שהנר דולק אפשר לתקן**', שהרי הנשמה נמשלה לנר, וכמו שכתוב (משלי, כ, כז): "נר ה' נשמת אדם", ולכן כל זמן שהאדם חי אפשר לתקן את העבירות, אפשר לתקן גזירת שמים ואפשר לתקן לדעת רבינו האר"י החי זיע"א אף תיקונים מגלגולים קודמים, בבחינת **התקן עצמך** בפרוזדור, כדי שתכנס לטרקלין (מכות פ"ד).

והנה בעלון 'עטרת זקנים' בפרשת תולדות, הובא שכוונת אברהם אבינו ע"ה היתה **לתקן את חטא אדם הראשון** שנכשל באכילת עץ הדעת על ידי חוה והנחש. וכן בפרשתינו, פרשת ויצא, מובא בשם האר"י הקדוש זיע"א, שרצה יעקב אבינו ע"ה **לתקן** את מה שפגם אדם הראשון לאחר אכילתו מעץ הדעת, וכדלהלן.

ומבואר בגמרא (עירובין יח:) בשם רבי מאיר שאדם הראשון חסיד גדול היה, ומכיון שראה שנקנסה מיתה על ידו, ישב בתענית מאה ושלושים שנה, וכל אותן השנים שהיה בנידוי הוליד רוחין, שדין ולילין, ע"ש. ופירש רש"י שישב בנידוי מפני שגער בו הקב"ה וקיללו, ע"ש. ואת כל זה היה צריך לתקן, ויעקב אבינו ע"ה הוא זה **שתיקן זאת**, ולכן עד גיל שמונים וארבע שנה לא נשא יעקב אבינו ע"ה אשה, ועבד 7 שנים אצל לבן, וכל יום כשהיה רואה את רחל היה מכוון להתקדש עוד יותר, ובגיל שמונים וארבע שנה אמר ללבן **"הבה את אשתי"**, וכִּיֵּן בזה לתקן את חטא אדם הראשון שפגם בקדושה, וכנגד פ"ד יום עשה יעקב אבינו פ"ד שנה שלא פגם בקדושה כלל ועיקר - בגיל ששים ושלוש קיבל את הברכות מיצחק, לאחר מכן עסק בתורה ארבע עשרה שנה בבית שם ועבר, ובגיל שבעים ושבע הגיע לבית לבן ועבד שבע שנים עבור רחל, ובגיל שמונים וארבע נכנס לחופה, ועליו נאמר **"כוחי וראשית אוני"**, שלא פגם מימיו בקדושה, והוליד שבטי יה זכים וטהורים, שמן זית זך, וכל זה מכח התיקון הגדול שעשה במשך השנים, וקיים בעצמו בעולם הזה, **עולם התיקונים** - "איש תם יושב אוהלים".

ורבינו אור החיים הקדוש (בפרשת תולדות) מלמד אותנו, שיש נשמות טובות שהם ניצוצי הקדושה השבויים בקליפות וצריך להוציאם, וכמו אברהם ושרה שיצא מתרח, רבקה ורחל שיצאו מבתואל ולבן, רות ונעמה שיצאו מעמון ומואב, וכן התנא הקדוש רבי חנינא בן תרדיון, שיצא על ידי דינה ושכם בן חמור, ע"ש. והוסיף רבינו האור החיים הקדוש (בפרשת ויחי) ללמד אותנו, שאדם הראשון הוא אילן שבו תלויים כל הנשמות של הקדושה, וכאשר הוא חטא, שלט חלק הרע בשבי, ועל ידי מקור הקדושה, והיינו התורה והמצוות, מחזירים הכל לשורשם העליון, ע"ש. ועוד הוסיף ללמד אותנו האור החיים הקדוש (בפרשת כי תצא), שבחטא אדם הראשון נשבו כמה נשמות יקרות בידי הסטרא אחרא, וכמה גדולי עולם באו מהם, כמו רות המואביה, שמעיה ואבטליון ואונקלוס הגר. ומכל זה רואים שהעולם הזה הוא עולם העשייה, עולם התיקונים, ובזה מובן מה שמבואר בפרשתינו, שרק כאשר נולד יוסף הצדיק מרחל אימנו, ביקש יעקב לחזור לארץ ישראל, וזאת משום **שהתיקון** של עשיו זה רק על ידי יוסף הצדיק, והתיקון אכן הצליח! והפסוק מעיד על כך - "ויבא יעקב שלם", שלם בגופו, בממונו ובתורתו.

אנו אומרים בכל יום בברכת 'ברוך שאמר' שלפני פסוקי דזמרא - **'ברוך גוזר ומקיים'** - כפשוטו, ה' יתברך גוזר גזירה מלמעלה ומקיים אותה. אולם יש כאן עוד פירוש נוסף, והוא שה' יתברך גוזר גזירה על האדם וגם נותן לו את הכח לקיים אותה, שהרי לא יתכן שתינתן לאדם גזירה שהוא אינו יכול לעמוד בה, שאם כן הרי שיהיה חסר **בתיקון** שצריכים לעשות על ידי הגזירה. ופירוש זה נותן כח גדול לאותם אנשים שנגזרה עליהם גזירה, שיוכלו לקיימה באמונה גדולה. ורבינו החפץ חיים זיע"א בספרו הקדוש על שמירת הלשון (שער הזכיה פ"ו) מביא, שהתיקון לבעל לשון הרע הוא **עניות**, או יתכן **שיהיה אילם** ולא יתרפא אף לימות המשיח (שם פ"ט), והוסיף שם בשם **המקובלים**, שלעתים בעל לשון הרע מתגלגל בכלב, וכאשר אדם מתגלגל בחיה או עוף, הוא זוכר שהיה אדם בגלגולו הקודם, ויש לו בזה צער גדול מאוד (שם פ"ט). וגם המהרש"א (עירובין שם) מביא בשם **המקובלים**, על שֵׁת שבא בגלגול של הבל שנהרג על ידי קין, **והכל תיקונים!** והירושלמי (פ"ק דקידושין ה"ז, הובא בתוספות קידושין לא: ד"ה רבי טרפון) שעשה רבי טרפון לאימו כבוד גדול, והיה מניח שתי ידיו מתחת לרגליה, והיתה מהלכת עליהן עד שהגיעה למיטתה, ואמרו לה חכמים על כך, שאפילו הוא עושה כן אלף אלפים, עדיין לחצי כיבוד שאמרה התורה לא הגיע, ע"ש. כלומר, שרצו חכמים לומר לה בזה שעדיין לא השלים את התיקון שלו וימשיך לחיות ולקיים מצוות.

חז"ל הקדושים (מכות י:) לימדו אותנו על שני בני אדם שהרגו את הנפש, האחד הרג בשוגג והשני הרג במזיד ובלא עדים. הקב"ה מזמינן לפונדק אחד, זה שהרג במזיד יושב תחת הסולם, וזה שהרג בשוגג יורד בסולם, ונופל עליו פתאום והורגו. זה שהרג במזיד נהרג, וזה שהרג בשוגג גולה, וזוהי בעצם המשנה באבות (פ"ג), על דאטפת אטפוך. והרמב"ם שם הוסיף לבאר, שזהו דבר הנראה לעין בכל **עת**, בכל **זמן** ובכל **מקום**, שכל מי שיעשה רע, הוא עצמו יוזק מן **הרעות ההם בעצמם**, וכל המלמד ועושה, ופועל **לעשות טוב מן הטובות**, יגיע לו התועלת, ע"ש. וזה כמו שאמרנו, העולם הזה הוא ממש עולם של העשייה - עולם התיקונים יום יום, וזה מחזק את דברי רבינו הבא"ח בספר עוד יוסף חי על התורה (פרשת לך לך), על חסיד אחד שהיה מקובל גדול, ויום אחד גזרה עליו הממשלה להיות שלושים יום בבית הסוהר, ושלא יכנס אליו לבקרו שום אדם בעולם, וזכה אותו חסיד בהיותו בבית הסוהר לכתוב הרבה חידושי תורה. וכשעמד לצאת, ערך לעצמו חשבון נפש בעבור מה סבל מזה שלושים יום, ובתוך כך נרדם, ובחלומו הנה הוא רואה זקן אחד שהראה לו שבאותם כתלים שבבית הסוהר היו מגולגלים נשמות של ילדים הקשורים לשורש נשמתו, ובזה ששהה שם וחידש חידושי תורה, הוא זכה **לתקן אותם**, ע"ש. גם בספר הקדוש שו"ת איש מצליח (ח"ל בהקדמה) מסופר על רבינו הקדוש בעל איש מצליח הי"ד, שהודיעו לו משמים שישנו בטוניס כותל אחד שצריך הוא לתקן את הנשמות המגולגלות בו, והלך לשם, תיקן אותם, ולאחר מכן שב למקומו, **ממש עולמות של תיקונים!** וראה זה פלא מה שמבואר בזוה"ק על פרשה (קף קסב.), שיעקב אבינו ע"ה פיצל ברהטים אצל לבן הארמי, והיה בזה **תיקונים גדולים בעולמות העליונים**, ועוד שבמקלות קיים מצוות תפילין של יד ותפילין של ראש. נמצא מכל האמור, שיתכן והאדם בעבודתו, בהליכתו, באכילתו וכן בכל מעשיו הכלליים והפרטיים, יכוון שהכל משמים לטובה, וירגיש שיד ה' יתברך מכוונת את הכל, ובזה הוא מתקן במעשיו דברים גדולים מאוד...!

ומכאן להבנה עמוקה בהשגחה פרטית. ה' יתברך הוא מלך העולם, **וזהו כבוד שמים** שמאמינים ומבינים שכל מה שעובר עלינו בחיי היום יום **זה מאת ה' יתברך**. ובעומק יותר, מהשמים מעוררים אותנו ומזכירים לנו על כל דבר ודבר - **כל** ענין, **כל** פעולה, **כל** עשייה, **כל** מחשבה - לטובה או לרעה - **הכל מאת ה' יתברך**, וזה בבחינת יסורים המכפרים עלינו (כמבואר בגמרא עיכין טז:). ולכן כל מה שרואים, ושומעים, ועושים, הרי זה תיקון גדול וכפרת עוונות עבורנו. ואשרי המבין זאת, ויודע להסתדר בחיים עם האמונה בה' יתברך על הצד הטוב ביותר, וזה מכפר לו על הכעס והגאווה, על העצלות והעצבות, על חילול השם וכבוד שמים, על חסרון ב'קדושים תהיו', ועל חיסרון בהכנעה לגדולי ישראל. והיסורים וקשיי היום יום שעוברים עלינו, מקרבים את כולנו לה' יתברך, והיתה לה' המלוכה! שבת שלום.

עריכה: ר' ישראל ברכיהו | עימוד: י.ר. 052.7663636 | הפצה: ר' נהוראי שרביט 054.8562007

המרכז: רח' החי"ם 4 תל-גיבורים, חולון 03-5011150 03-5011125 חולון 6215 info@aterett.co.il www.aterett.co.il

מקור האסונות והדברים הטובים, הוא הראש, שמרו עליו!

הרב אליהו רבי ראש הכולל

שלום וברכה מורי ורבותי!

היום, ברשותכם, נעלה ברמה אחת מעל, ונבין יחד מה מקורן של רוב ככל הבעיות האישיות והציבוריות המשפיעות במידת מה לרעה על כולנו. מעבר לכך, נבין גם את מקורה של אותה השפעה רעה עלינו, ובעצם בשתי מילים יחד נלמד על - "מקור הבעיות".

ובכן, מקורן של כל הבעיות הוא בכך שאיפשר האדם למידע מוטעה להיכנס לראשו, ועל פי אותו מידע או בעצם על פי התובנות שנבנו על פי אותו מידע, מקבל הוא את הכרעותיו האישיות והציבוריות לחיים.

נשמע מוזר? נתחיל בדוגמאות:

הכרתם אדם, אשר במהלך רוב ככל היום מסתובב הוא סביב עצמו בפחד ובדאגה וחושש מהיום הבא או אפילו מהשעה הבאה? הרי שהתובנה היחידה שחסרה לו היא - שיש בורא לעולם המשגיח בהשגחה פרטית על כל אחד מיצוריו, כאשר רק אחד מהם הוא אותו אדם. מה שבעצם אומר שמקורה של הבעיה של אותו אדם היא הזנת המידע השגוי לפיו גורלו של האדם בידיו והוא האחראי לעתידו ולעתיד ילדיו, ובכל טעות אותה יבצע יהיו חייו וחיי הסובבים אותו בסכנה.

ודוגמא נוספת: פגשתם אדם כילי וקמצן השומר על רכושו כאילו היה נשמתו? אינו מפזר לצדקה, אינו משקיע בבני ביתו, ואפילו לעצמו מעניק הוא מעט מזער ממש אך ורק מה שנוגע לחיי נפש. בעוד שחשבון הבנק שלו מלא מקצה אל קצה במזומנים רבים המונחים כאבן שאין לו הופכין. גם האדם הזה לולא היה חושש לעתידו ובטוח "באחריותו" האישית להצלחה או לכישלון היה נוהג אחרת. באותה מידה לו היה מתחנך לנשיאה בעול עם האחר, ולרחמים על מי שאין לו, היתה התנהגותו ביום יום שונה לחלוטין.

ועוד דוגמא: אדם שזכה לשמוע מהוריו במהלך כל שנות נערותו עד כמה העולם קשה, אכזר ומאכזב. עד כמה בני האדם אינם יודעים להכיר טובה, והחמור מכך - משיבים הם רעה תחת טובה. אדם שכזה יסתובב יום ולילה ויראה בכל אחד מרעיו ומשפחתו - הדואגים באמת למצבו ולעתידו - אנשים בעלי 'אינטרסים' אשר כל מטרתם לקבל ממנו טובת הנאה עתידית כלשהי. אדם כזה לעולם לא יוכל לשמוח באמת בהשתתפות כנה של חבר בצערו, ובאותה מידה לא יתלהב מברכת "מזל טוב" חמה ולבבית אותו יעניק לו מאן דהוא לרגל הולדת בנו. המידע השגוי אותו ספח מהוריו, הוא המאמלל את חייו ומציב אותו במרכזה של בעיה יומיומית וכמעט שאינה ניתנת לפתרון.

ושוב לדוגמא: אדם הנושא אשה ולא משכיל להבין שחיי הנישואין נועדו 'להעניק' ולא 'לקבל', ושהאושר האמיתי הטמון בכחה של האהבה הוא הכח להעניק לאחרים מבלי לצפות מהם לדבר - "האושר הממלא את ישותו של אדם בשעה בה זוכה הוא להפוך את חייו של האחר למאושרים". אדם כזה מן הסתם ניזון בילדותו או בבגרותו או בשניהם גם יחד בנתונים שגויים. הנתונים אותם הזין הוא למוחו, אומרים כך: קבל מאחרים ככל יכולתך, קח מעבר לכך את מה שלא קיבלת, ועל היתרה אותה לא קיבלת ואף לא הצלחת לקחת - נסה להילחם... אדם כזה רואה בצרות עינו אך ורק את טובתו האישית קצרת הטווח, הוא אינו מבחין בין 'עושר' ל'אושר', ואינו מבין שהשלווה והנחת האמיתיים טמונים בדיוק באותו אורח חיים ממנו הוא חושש כל כך.

ולסיום - דוגמא אחרונה וכואבת, הפושה ואינה פוסחת אף על מחנות טובים יותר או פחות ממחנותינו, וכדלהלן:

אוחז לו המתבגר מכשיר המקשר אותו לכל סוגי הטינופת הקיימים בארצנו ואף הרבה מעבר לגבולותיה, בדקות ספורות הוא נחשף לתכנים מזעזעים, אשר אין נפש שיכולה להינצל מחריטת רוע בשורשה בעקבות אותם נתונים מזוויעים. הבחור מאותו רגע מאבד את עולמו, מאבד את סביבתו הקרובה והחמה, מאבד את חבריו ועל כולם את אלוקיו, וחי ב'פלנטה' אחרת, הוא חי חיים 'וירטואליים' לחלוטין. האנשים עמם הוא משוחח, אורח החיים אליו הוא מידרדר, הם בעצם יצורים קופצניים, גיבובי מסך והרירי 'אייקונים', המבטאים בקצרים שבביטויים ושבסימונים את מיטב הרפש והגועל נפש הקיים במדורי הגיהנם שבעולמנו - זה ויסלח לי קהל ידידנו, שותפי השיחה, על תיאורים מבחילים אלו, גם הם מעודנים דיים יחסית למציאות הכאובה...

הדבר היחיד שחסר לאותו יניק הוא פרידה מהירה ו'טוטאלית' מאותם נתוני הרס המוגדרים למוחו. לו היה שייך להפריד בינו לבין אותו מכשיר הורס חיים - וזה לא ממש אפשרי. ולו היה שייך למחוק ממוחו את הנתונים והמראות המזוויעים אליהם נחשף ונחרטו בו - וזה ממש לא אפשרי. הרי שהיינו זוכים לקבל נער חדש, מלא אהבה ורצון להחכים, נער שפסגת שאיפותיו להקים ביישוב הדעת את ביתו עם אשת חיל ולהביא לעולם את הילדים המאושרים ביתו בתבל.

נמצאנו למדים, שמקורן ושורשן של הבעיות כולן בעולמנו זה, נעוץ באותו מידע שגוי שחדר לו בדרכים כשרות או שאינן כאלה אל מוחנו הקט והחמים, והקולט כל אשר בא אל קירבו עד להיותו עצם מעצמיו ובשר מבשרו.

אם נכון הדבר לגבי חייו האישיים של האדם, הרי שנכון הדבר, לצערנו ולבושתנו בכפל כפליים, גם כלפי חיינו הציבוריים. מנהיגי הציבור, רובם ככולם, מוזנים ומוסתים על פי אותן תובנות ואותו מידע אשר חדר לקדקודם - הן במהלך שנות כהונתם כשלוחי ציבור והן בשנים שקדמו לכך, ואף הרבה מעבר לכך בשנות ילדותם. פעמים רבות אותו זעם ושנאה כלפי ציבורים מסוימים מבית ומחוץ, מקורו בכלל באיזושהי קרובת משפחה או שכנה ישישה אשר העמיסה על לבו הטהור של נבחר הציבור בהיותו תינוק תובנות שליליות.

באותה מידה, יתכן ואהבה ואכפתיות אותן ירעיף אותו נבחר ציבור על קהלים מסוימים - ואפילו על בעלי חיים - על חשבונם של קהלים הולכי השניים אחרים, ינבעו מאותה סיבה בדיוק. המידע המוזן למוחנו הוא אשר גורם למלחמותינו הנוכחיות והעתידיות, והוא גם אשר יעניק לנו בבוא העת את השלום, השלווה והשקט הדרושים לנו כל כך, בעזרת ה' וישועתו.

הלקח הנלמד מכך הוא כפול:

הראשון הוא, ככל שמבין הנך עד כמה המידע אותו סופח אתה למוחך, משנה את חייך ואף את חיי הסובבים אותך, ובמקרים רבים את חיי עמנו כולו. שומה עליך לנבור ולברור במקורות המידע אותם אתה קורא, לומד וצופה, בטרם תחדיר את אותו נתון לשכלך ותהפוך אותו ברגע לחלק מעתידך האישי ואפילו מעתידם של אנשים אחרים.

דבר נוסף יש ללמוד מכך, הסובבים אותנו מקבלים מאיתנו מדי יום ואף מדי שעה מידע. חלקם מקבלים את המידע הזה כאילו נאמר על ידי משה רבנו ומפי הגבורה. נמצאים סביבך תלמידים, ילדים וצעירים אשר רואים בך מודל לחיקוי, וכל מילה היוצאת מפיך הופכת בין רגע לחלק מהווייתם ואוטוטו לחלק מעתידם ומעתיד האנשים הסובבים אותם. "חכמים היזהרו בדבריכם, שמא תחובו חובת גלות, ותגלו למקום מים הרעים, וישתו התלמידים הבאים אחריכם וימותו, ונמצא שם שמים מתחלל" (אבות פ"ב מי"ז).

פרשנו הנאווה פותחת בפסוקים דלהלן: **וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה: וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא"** (בראשית כח, י). אותן אבנים מתאחדות למראשותיו של יעקב, ולאחר מכן הופך אותן יעקב למזבח מצבה, אשר בו הוא נשבע לאלוקי השמים כי כאשר יזכה ויטיבו עמו חייו, יגמול על כך: **"וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים וְכֹל אֲשֶׁר תִּתֶּן לִי עַשֵּׂר אֲעַשְּׂרֶנּוּ לָךְ"** (שם, כב).

על מהותן של אותן אבנים אותן שם יעקב אבינו למראשותיו, כותב רש"י במקום על פי דברי חז"ל את ההסבר דלהלן: יעקב אבינו חשש מפגיעתן של חיות רעות שיגיעו וינגחו או ינגסו בראשו, ולשם כך נועדו אותן אבנים להיות מחיצה 'הרמטית' לאותן חיות מסוכנות.

ועל כך שואל מרן ראש הישיבה, רבנו יהודה צדקה זיע"א, את השאלה הבאה: אם חשש יעקב אבינו כל כך מאותן חיות טורפות, מדוע הסתפק הוא באבנים אותן הניח למראשותיו, הרי כל גופו היה עלול להיות חשוף לאותה סכנה, ואם כן היאך ומדוע דאג בחיר האבות לראשו יותר מאשר לשאר רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו?

ועל כך עונה מרן ראש הישיבה את התשובה דלהלן:

עומד יעקב אבינו, ואומר כל אחד ואחד מאיתנו - בניו, נכדיו וצאצאיו עד לדורנו זה והלאה. יקיריי! שמרו על כל איבר ואיבר בגופכם, אבל יותר מכן שמרו על ראשכם, כי מה שנכנס לראש עלול בסופו של תהליך להיות מסוכן לכל הגוף הרבה יותר מכל פגיעה באיבר אחר בגוף האדם.

היום זכינו להבין שכמעט ואין אסון המתרחש על ראשנו - ולא משנה אם הוא פרטי או ציבורי, כלכלי או ביטחוני, חברתי או משפחתי - כולם כולם "כמעט" ללא יוצא מן הכלל מתחילים מאיזושהי "חיה רעה" שנכנסה לראשו של האדם, הפכה לתובנה, ומהר מאד לחלק מעתידו, ובמקרים מיוחדים אפילו לחלק מעתיד כולנו.

יקפיד נא כל אחד מאיתנו על המידע המוזן למוחו, שיהיה המידע המסונן והנקי ביותר, המידע הרוחני והטהור ביותר, והמידע הניתן מהיכלו של הקדוש ברוך הוא קודם והרבה לפני כל מידע אחר העלול, חלילה, להוביל לעתיד קלוקל.

ובאותה מידה נזכה יחד לשמור על מוחותיהם ועל רעיונותיהם של בנינו ובנותינו וכל הסובבים אותנו מכל פגע רע ומידע שגוי, ויחד נזכה לבנות את עתידם עתיד טהור ומלא באהבה, עתיד של נחת ושלווה, עתיד של נחת לריבונו של עולם, אשר יעמוד לימיננו ויצטרף לשמירה זו בבחינת "הבא להיטהר מסייעין אותו" (שבת ק"ד ע"ב), **אמן.**

ברוכים תהיו!

שאלה יפה

שו"ת ממורנו הרב שליט"א

ניתן לשאול שאלות בבית ההוראה בדרכים הבאות:

03-5010122 | 03-5011125 | info@aterett.co.il | www.aterett.co.il

דיני עיקר וטפל

שאלה: שתי שאלות בדין עיקר וטפל:

א. כשאדם נהנה גם מהעיקר וגם מהטפל, וכגון בשניצל, או ב'קסטה', 'קרמבו' וכדומה, האם יברך על כל דבר בנפרד?

ב. מדוע לדעת מרן רבינו הגדול זיע"א יש לברך על 'וופל' בורא מיני מזונות, והלא עיקר טעמו של הוופל הוא מהשוקולד שבו, ואם כן מדוע לא נאמר שהשוקולד הוא העיקר, וממילא תהיה ברכתו 'שהכל נהיה בדברו'?

תשובה: א. יש בזה פלפולים רבים בהלכה. ועיין למרן רבינו הגדול זיע"א ביבי"א (ח"ז סימן לכ). וחזו"ע ברכות (דף רפה והלאה). אולם למעשה, הכלל הוא שדוקא אותו אדם האוכל את המאכל, הוא זה שיקבע מה העיקר ומה הטפל באותו מאכל - לא הטבח, לא הציבור הכללי ולא כלום. ועצה טובה, כאשר אדם מסתפק מה אצלו עיקר ומה טפל, שיכוון שהכל אצלו עיקר, ויברך על כל מאכל בנפרד. ועליו נאמר: "חכם לב יקח מצוות", וירויח כמה ברכות - מזונות, עץ, אדמה ושהכל, וכן שתי ברכות אחרונות - על המחיה ובורא נפשות. וכמובן שהכל בהתאם להלכה, ושלום על ישראל.

ב. לגבי וופל, יש בזה כמה דעות ומחלוקות כידוע. אולם דעת רבינו הגדול זיע"א לברך על וופל מזונות. והן אמת שיש חולקים בזה (עי' כרכ"ה ח"ג דף שח), עם כל זה כיום גם לוופל עצמו יש מתיקות, ומלבד זה גם בקרם שבתוכו מעורב וופל טחון, ועושים כן משום שיש להם עודפים רבים (כך שמעתי), ולכן המנהג לברך מזונות. ובפרט כשמכוון לוופל לשם שביעה ממש ולא לשוקולד שבתוכו, שבזה לכולי עלמא יברך מזונות, והבן.

הגיל הנכון לישא אשה בזמנינו

שאלה: באיזה גיל בזמנינו אדם צריך לישא אשה?

תשובה: במשנה באבות (פ"ה מכ"ל) כתוב: 'בן שמונה עשרה לחופה', ובשולחן ערוך (חנכ"ע סי' ל) כתוב: בן שלוש עשרה מצוה מן המובחר, ע"ש. והובא להלכה בספר הקדוש בן איש חי כידוע (עי' פרקת שופטים הלכה ל). וכמובן שאין בזה כללים ברורים, וכל בחור לפי מצבו האישי, הרוחני, התורני והמשפחתי, הוא פועל ועושה, כמובן על פי דעת התורה, ועל פי דעת רבו המכירו היטב, ולא על פי צדיקים ואדמו"רים המסוגלים אמנם לברך אותנו להצלחה, וזה מצוין, אבל עצות טובות יש לקבל אך רק מרב שמכיר אותנו היטב. ועיין בגמרא (כתובות פה.) על רבא שסמך על עדות אשתו שהיתה בת רב חסדא, ולא על האמוראים הקדושים, וזאת משום שידע באשתו שהיא מדייקת ויודעת הכל מקרוב, ע"ש ותהנה.

וכמובן שאסור ללחוץ ולהשפיע בכח להתחתן, וכן להיפך, אסור לעכב ולדחות בכח את מי שרוצה להתחתן, אלא יש לעיין בכל דבר היטב, ולשקול הכל בכובד ראש.

יש בחור צעיר נשמה טובה, המבושל כל צורכו לקראת חתונה, ויש להיפך, בחור שעדיין אינו מבושל ולא מתאים לו כעת להתחתן, ויש בחור שהוא מבושל כל צורכו יותר מידי, עד שהוא מצטמק ורע לו, בכל דבר וענין יש להיוועץ אך ורק עם דעת תורה כאמור, ולא על פי שמות, ולא מזלות ולא כלום.

דיבורי לשון הרע על שולחן שבת

שאלה: מה ניתן לעשות כאשר בשולחן שבת בני המשפחה מדברים לשון הרע, וגם כאשר אני מנסה לעצור אותם, הם אינם מקשיבים לי וממשיכים בשלהם?

תשובה: לא לשים לב אליהם, ולא להקשיב לשיחותיהם, ואם ניתן לומר דבר תורה, או לפתוח בשירה וכיוצא בזה, כדי להשיח את דעתם מדיבוריהם, הרי זה מצוין. ואפשר אפילו להכין סיפור יפה מהספר הנחמד 'שאל אביך ויגדך', או מספרים אחרים המתאימים לכך, וגם זה מצוין.

ואם אין ברירה, יש להשאיר את המצב כך, ולהתפלל שתזכו בעזהי"ת להקים בית של תורה בקרוב, ואז השכינה תשרה בביתכם לחיים טובים ולשלום.

'רחל ולאה'

שאלה: מדוע שגור בפי כל צמד המלים 'רחל ולאה' ולא 'לאה ורחל', והלא לאה היא הבכורה ומן הראוי היה להקדימה?

תשובה: שאלה יפה, רש"י במגילת רות (ה, יא) מתרץ שרחל היתה העיקר של הבית, שהרי עבורה נסע לחרן כדי להוליד את יוסף הצדיק. והאבן עזרא (שם) תירץ, בגלל שחשב על רחל לפני לאה למטרת נישואין (כמבואר בפרקת ויצא), ע"ש.

ובאמת לאה היא הבכורה, ורחל היתה צריכה לנהוג בה כבוד יותר. וכתוב בפסוק (בפרקת ויצא): "ותען רחל ולאה וגו'", ובגלל שדיברה רחל בפני אחותה, מתה לפני לאה. ומכאן נלמד על עומק דין שמים, ועל גודל הזהירות לכבד ולהתנהג בכובד ראש לאלו הגדולים מאיתנו.

להסיר קעקוע לאחר המיתה

שאלה: אדם שיש לו קעקוע על גופו, האם צריך להסירו ממנו כאשר הוא נפטר מן העולם?

תשובה: אין צורך להסיר מהמת את הקעקוע, משום שדוקא כתובת קעקע הוא האיסור, והיינו שאם כבר עבר ועשה הקעקוע, שאין צריך להסירו, אולם עצם המצאותו בגוף אינה איסור. ובפרט כשהוא מת שהכל חוזר להיות עפר ממש. והרבה יותר חשוב להוציא מאותו אדם את העבירות שהוא עשה בחייו, על ידי שמתחזקים הבנים והבנות במצוות ומעשים טובים לעילוי נשמתו. וכן לחנך את בניו ונכדיו של הנפטר לחינוך דתי תורני, וזה בודאי מסלק ממנו את העבירות, ומציל אותו מדינה של גיהנם. והוא התיקון הטוב ביותר לנפטרים.

לנגב פרי, ולפטור עצמי מנטילת ידיים

שאלה: האם מותר לי לנגב פרי רטוב כדי לפטור את עצמי מנטילת ידיים של טיבולו במשקה, או כאשר אני עושה כן, אני מפקיע מעצמי בכך את המצווה?

תשובה: מותר, אולם כמובן שאין זו חסידות. ואני נוהג כל צהריים לפני הסעודה ליטול ידיים, אף שאיני אוכל לחם כלל, וזאת בכדי לאכול בטהרה, ועוד שיתכן שהירקות רטובים וכדומה (עי' מקנ"ב סי' קנח ס"ק כג).

החובה לקיים את ההלכות המובאות בספרי ההלכה ולא הובאו בשו"ע

שאלה: האם כל פוסק שמביא הלכה בספרו חובה עלינו לקיימה? כלומר, ישנן הלכות שמרן השו"ע פסקן להלכה, וישנן הלכות שהובאו רק בנושאי כליו, או בשאר ספרי האחרונים, האם חובה לקיים את דברי מרן דוקא, או שמא חובה לקיים את הכל?

תשובה: זהו תפקידו של מורה הוראה מובהק, לדעת כיצד להורות בהלכה שלא הובאה בשו"ע, ומה יהיה הדין בדיעבד, לדוגמא, שום קלוף ובצל קלוף שעבר עליהם הלילה (עי' נלה ח:) שלא הובא דין זה בשו"ע. וכן האיסור לקצוץ עץ שנותן פירות, שהובא בגמרא (כ"ק לא.) ולא הובא בשו"ע.

וחכם כזה שהגיע להוראה, ובקי במסורת ובכללים, מה שהוא פוסק קדוש, וכולנו תלמידיו.

אולם יש לדעת שבספרי הפוסקים בודאי שיש לעיין ולדעת מה סברתם, ואין בזה כללים.

וכן בעניינים הקשורים למוסר, יתכן שממידת חסידות יש צורך לעשות דברים מסויימים, וצריך ליזהר בזה מאוד. וזה כאמור תפקידו של מורה הוראה, על פיו יחנו ועל פיו יסעו. ועיין למרן רבינו הגדול זיע"א ביביע אומר (ח"ל יו"ד סי' יח) שחלק על ספר פלא יועץ, ופסק שלהלכה מותר לכתחילה מה שהחמיר שם, ע"ש. וכן חָלק על כמה סיפורי מעשיות שמסופר על רבינו האר"י ז"ל, שזו חסידות ולא מדינא (עי' יבי"ל ח"ה סי' כח לות ג).

הלימוד בספרי חסידות

שאלה: מה דעת הרב על ספר התניא הקדוש שחברו ר' שניאור זלמן מלאדי, וכן מה דעת הרב על הספר הקדוש ליקוטי מוהר"ן לרבנו נחמן, ומה דעת הרב בכלל על ספרי תורת החסידות בכללותה?

תשובה: אין לי דעה ולא כלום, כל ספרי הקדמונים קודש קודשים, והלומד בהם בודאי מתקדש ומקבל יראת שמים. ויש לי כמה חידושים וביאורים יפים בליקוטי מוהר"ן, ולה' הישועה.

אלא שיש ליזהר שלא להזניח את לימוד המוסר, כמו מסילת ישרים, שערי תשובה, חובות הלבבות, פלא יועץ וכן המוסר שבחוק לישראל, וכל כיוצא בזה, הנוקבים עד התהום, ולא יתכן ללמוד חסידות ולזלזל בספרי מוסר חס ושלום. ויש לדעת שלימוד המוסר מחזק את לימוד החסידות, ובא לומר לאדם שלא יחשוב שהוא חסיד באמת, צדיק ומושלם, אלא יש לו עדיין מה לתקן. ולימוד החסידות מחזק את לימוד המוסר, ומלמד כל אדם שלא יתייאש חס ושלום, ולא יכנס ללחץ, וכיוצא בזה. ובקיצור מזה ומזה אל תנח ידך.

והשאלה ששאלתם כאן 'מה דעת הרב?', היא שאלה הפוגעת בכבוד שמים, כאילו יש לנו דעה בספרים קדושים אלו. ואם כבר שאלתם, היה כדאי יותר שתשאלו 'מה דעת הרב על המשנה והגמרא?', שבעוונות הרבים לא מקדישים זמן רב ללמוד בהם...! ויתכן שהלומד הרבה בספרי החסידות, ומזניח את לימוד התלמוד וההלכה, יש לו בעיה קשה מאוד. ורבינו הגר"ח מוולוז'ין זיע"א בספר נפש החיים (שער ל), כותב על חסידים כאלו דברים קשים, ע"ש.

פעם שמעתי סיפור מצדיק אחד ז"ל שאמר: 'על כל צרה שלא תבוא, תגיד ג' פעמים 'תניא תציל אותי!', וזו סגולה להינצל מיד. ולעניות דעתי אסור לומר כן, וזה כעין פגיעה בכבוד שמים, וכעין תפילת שוא. וצריך לומר לאותו אדם שיש לו צרה, שיש לו לפנות רק אל ה' יתברך, וכמו שהאריך בספר התניא הקדוש שיש לכל אדם לעשות כן. ועיין באיגרת הקודש (פרק כ), שעל כל חסד וחסד שהקדוש ברוך הוא עושה עם האדם, צריך הוא להיות שפל רוח מאד, ע"ש. וזה העיקר, והבן.